

כלי שני

(1) תלמוד בבלי מסכת שבת דף מ עמוד ב

אמר רבי יצחק בר אבדימי: פעם אחת נכנסתי אחר רבי לבית המרחץ ובקשתי להניח לו פך של שמן באמבטי, ואמר לי: טול בכלי שני ותן. שמע מינה תלת, שמע מינה: שמן יש בו משום בשול, ושמע מינה: כלי שני אינו מבשל, ושמע מינה: הפשרו זהו בשול.

(2) תוספות מסכת שבת דף מ עמוד ב

ושמע מינה כלי שני אינו מבשל - תימה מאי שנא כלי שני מכלי ראשון דאי יד סולדת אפ"ל כלי שני נמי ואי אין יד סולדת אפילו כלי ראשון נמי אינו מבשל ויש לומר לפי שכלי ראשון מתוך שעמד על האור דופנותיו חמין ומחזיק חומו זמן מרובה ולכך נתנו בו שיעור דכל זמן שהיד סולדת בו אסור אבל כלי שני אף על גב דיד סולדת בו מותר שאין דופנותיו חמין והולך ומתקרר.

(3) משנה ברורה סימן שי"ט ק"פ

בכלי שני - כ"ש מיקרי כשעירו מן כלי ראשון שהרתיחו החמין בתוכו לתוך כלי זה ומותר אפ"ל אם היד סולדת בו אבל אם שואב בכלי ריקן מתוך כלי ראשון י"א דדינו ככלי ראשון ובפרט אם משהה הכלי ריקן בתוכו עד שמעלה רתיחה ודאי מקרי כ"ר [אחרונים]:

(4) תלמוד בבלי מסכת שבת דף קמה עמוד ב

משנה. כל שבא בחמין מערב שבת - שורין אותו בחמין בשבת. וכל שלא בא בחמין מערב שבת - מדיחין אותו בחמין בשבת. חוץ מן המליח הישן (ודגים מלוחין קטנים) וקוליס האיספנין, שהדחתן זו היא גמר מלאכתן.

(5) רש"י מסכת שבת דף קמה עמוד ב

כל שבא בחמין - כלומר שנתבשל. שורין אותו בחמין - כדי שיהא נמוח. וכל שלא בא בחמין - כגון בשר יבש, שאוכלין אותו חי על ידי הדחק. מדיחין אותו - ולא אמרינן זהו בישוליה, אבל לא שורין. חוץ מן המליח ישן - דג מליח של שנה שעברה. וקוליס האיספנין - שם דג שאוכלין אותו מחמת מלחו על ידי הדחה בחמין, והנך אפילו הדחה נמי לא, שזהו גמר מלאכתן והוי בשול.

(6) תוספות מסכת שבת דף לט עמוד א

כל שבא בחמין מלפני השבת - פירוש שנתבשל לגמרי כדמפרש לקמן בפרק חבית (דף קמה:): כגון תרנגולת דרבי אבא שורין אותו בחמין אפילו בכלי ראשון וכל שלא בא כו' מדיחין אותו לפירוש רשב"א דמפרש דעירו ככלי שני אתי שפיר הכא דאין שורין אותו בכלי ראשון אבל מדיחין אותו מכלי ראשון דרך עירו אבל לפר"ת דמפרש דעירו הוי ככלי ראשון ע"כ מדיחין אותו מכלי שני קאמר וא"כ מאי איריא מדיחין אפילו שורין נמי ואומר ר"י דאפילו בכלי שני אין שורין דהואיל דהמים חמין מיחזי כמבשל ואע"ג דנתן לקמן (דף מב:) אבל נותן לתוך הקערה או לתוך התמחוי היינו דוקא תבלין שהן עשוין למתק את הקדירה ולא מיחזי כמבשל א"ל ה"ה שורין אותו כיון דאירי בכלי שני והא דנקט מדיחין לאשמעינן דאפילו הדחה הויא גמר מלאכה במניח הישן וקוליס האיספנין.

(7) רמב"ם הלכות שבת פרק ט הלכה ב

הנותן ביצה בצד המיחם בשביל שתתגלגל ונתגלגלה חייב, שהמבשל בתולדת האור כמבשל באור עצמה, וכן המדיח בחמין מליח הישן או קוליס האיספנין והוא דג דק ורך ביותר הרי זה חייב, שהדחתן בחמין זה הוא גמר בשולן וכן כל כיוצא בהן.

(8) מרדכי על שבת - אות שב

[דף לט] כל שבא בחמין מלפני השבת כו' פי' ה"ר אליעזר ממיץ מכאן דאין בישול אחר בישול וא"כ כל דבר שנתבשל כל צרכו מותר להחזירו לכלי ראשון להתחמם או ליתנו אצל האש ופי' כל שבא בחמין כו' שורין אותו בחמין בכלי ראשון ושלא בא בחמין מלפני השבת מדיחין אותו בחמין בכלי ראשון חוץ ממליח הישן וקוליס האיספנין ודגים קטנים מלוחים שהדחתן זו היא גמר מלאכתן פירוש אלו ג' וכיוצא בהן שבהדחה בעלמא מתבשלין דבישול אין תלוי לא בכלי ראשון ולא בכלי שני אך לפי דבר שנתבשל כדלקמן בשמעתין [דף מב ע"ב] גבי מלח דאיכא דאמרי דאפ"ל בכלי שני נמי בשלה ואיכא דאמרי דאפ"ל בכלי ראשון נמי

לא בשלה . . . הלכך יזהר אדם שלא ליתן פת אפוי אף בכלי שני במקום שהיד סולדת בו

9 שולחן ערוך אורח חיים סימן שיח סעיף ה

יש מי שאומר דדבר שנאפה או נצלה, אם בשלו אח"כ במשקה יש בו משום בישול, ואסור ליתן פת יח אפילו בכלי שני שהיד סולדת בו, ויש מתירין. הגה: בכלי שני, ויש מקילין אפילו בכלי ראשון, ונהגו ליהרר לכתחלה שלא ליתן פת אפילו בכלי שני כל זמן שהיד סולדת בו.

10 מגן אברהם אורח חיים סימן שיח ס"ק יח

אפי' בכלי שני - דיש דברים שמתבשלים בו ואין אנו בקיאים ואם כן בשאר דברים נמי יש להחמיר עס"ט:

11 ספר חיי אדם - חלק שני - כלל כ (ד)

כלי שני (פי' הכלי שעירה לתוכו מכלי שבשלו בו) אינו מבשל אפילו אם היד סולדת בו. ואמנם כיון דיש דברים המתבשלים אפילו בכלי שני ואין אנו בקיאים, יש להחמיר שלא ליתן שום דבר דשייך בו בישול אפי' בכלי שני כל זמן שהיד סולדת בו. ולכן יש ליהרר במלח ובצלים בשבת שלא ליתן בקערה וכ"ש לערות עליהם מכלי ראשון (שם).

12 שולחן ערוך אורח חיים סימן שיח סעיף ד

דבר שנתבשל כבר, והוא יבש, מותר לשרותו בחמין בשבת. ואם הוא דבר יבש שלא נתבשל מלפני השבת, אין שורין אותו בחמין בשבת אבל מדיחים אותו בחמין בשבת, חוץ מן המליח הישן ומן הדג שנקרא קוליים האספנין שאינם צריכים בישול אלא מעט והדחתן היא גמר מלאכתן. הגה: וה"ה כל דבר קשה שאינו ראוי לאכול כלל בלא שרייה, (לט) דאסור לשרותו בשבת, דהוי גמר מלאכה. (הגהות מרדכי).

13 משנה ברורה סימן שיח ס"ק לט

דאסור לשרותו - אפילו בכלי שני וה"ה אם הוא דבר שיהיה נעשה ראוי לאכילה ע"י הדחת חמין בעלמא גם ההדחה אסור וכנ"ל לענין דג מליח. ועתה נבאר דין בישול עלי הטי"א השייך בכמה ענינים לסעיף זה. הנה טי"א בשבת פשוט בפוסקים דיש בו משום בישול ובמזיד יש בו איסור סקילה ובשוגג חיוב חטאת וע"כ יש ליהרר בו מאד ובעו"ה רבים נכשלים בו ומקילין לעצמן בקולות שאין בהם ממש וע"כ מוכרח אני לבאר אופני ההיתר והאיסור בזה בעזה"י. הנה לערות מכלי ראשון על עלי הטי"א יש בזה בודאי חשש אב מלאכה דקי"ל דעירוי מבשל כדי קליפה כדלקמן בסעיף יו"ד וכ"ש אם יעמידנו אח"כ על התנור או בתוך הקאכלין עד שיהיה היד סולדת בו בודאי יבוא לכו"ע לידי איסור סקילה עי"ז ואפילו אם ירצה ליתן את עלי הטי"א לתוך הכלי אחר שיערה החמין לתוכה כדי שיהיה על המים שם כלי שני ג"כ אסור כדקי"ל בסעיף זה דדבר שלא בא בחמין מלפני השבת אין שורין בשבת אפילו בכ"ש וכ"ש לפי מה שמבואר בסעיף זה דיש דברים רכים קלי הבישול שמתבשלים אפילו בהדחה מכלי שני אפשר דיש בהעלים ג"כ חשש איסור דאורייתא אפילו באופן זה וע"כ הסכימו האחרונים דיש לערות עליהם מע"ש רותחין מכלי ראשון כדי שע"ז יהיה נקרא הטי"א מבושל במקצת דעירוי מבשל כדי קליפה ויהפך בעת העירוי את הטי"א היטב בתוך הרתחים מלמעלה למטה ומלמטה למעלה [ויותר טוב שיהיה מבושל ממש ע"י העמדה במקום שמתבשל] ואח"כ יריק את העסענס לכלי אחר כדי שישארו עלי הטי"א יבשים ויהיה מותר לו לערות אח"כ בשבת עליהם מים חמין מכלי ראשון כיון שכבר נתבשלו מע"ש כדן דבר יבש דקי"ל בסעיף זה דאין בו בישול אחר בישול אפילו אם נצטנן [ואח"כ מותר לו להחזיר גם מי העסענס"ס אלו הצוננים לתוך הכלי זה גופא וכמו שכתבנו לעיל דדבר לח שנצטנן מותר לו ליתנו בתוך כלי שני רותח] דאם ישאר בו משקה העסענס"ס הרי קי"ל דבלח יש בישול אחר בישול אם נצטנן אם לא שמי העסענס הצוננים הם מרובין שלא יתחממו ע"י המים שמערה עליהן למחר וכן הדין לענין קאו"י יזהר שלא יערה עליהם מים חמין מכלי ראשון אם לא שעירה עליהם מאתמול והריק את המים מעליהן והטעם ככל הנ"ל [עיין בתשובות חתם סופר סימן ע"ד ובפ"ת על או"ח]. ודע דאף שהותרנו לערות חמין על עלי הטי"א והקאו"י אם נתן עליהם מאתמול מים מכ"ר אעפ"כ יזהר שלא יעמיד את הטי"א והקאו"י בתנור או בקאכלין אחר ששפך עליהם מים דהא אין עירוי מבשל רק כדי קליפה וא"כ לא נתבשל אתמול רק כדי קליפה ועכשיו ע"י העמדה בתנור יתבשל לגמרי. והנה אופן זה שבארנו אף שאין למחות ביד הנוהגים בו מ"מ כתבו האחרונים עצה המובחרת מזה דהיינו שיתקן העסענס מע"ש לגמרי שלא יצטרך לערות לתוכו עוד רותחין למחר בשבת ולמחר כשיצטרך לשתות יתן העסענס הצונן לתוך הכוס ששותה בו אחר שעירו המים חמין לתוכו ונעשה כ"ש וה"ה שמותר לתת לתוך הכוס הזה שהוא כ"ש חלב שנצטנן אבל אסור לערות עליהם מכ"ר וכדלעיל בס"ד וכשהעסענס שלו אינו צונן הוא בודאי טוב לצאת בזה ידי כל הדעות: